

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ – ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА

*Шевчук Світлана, старша викладачка Білоцерківського інституту
неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПНУ*

Динаміка розвитку України у повоєнний період відродження національної економіки та поява можливостей для розкриття професійного потенціалу особистості потребує від фахівців здатності до самовдосконалення, створення власного професійного іміджу, постійної роботи над собою для того, щоб мати спроможність ефективно використати свій професійний потенціал. Це стосується будь-якого фаху, зокрема, педагогічного.

Аналіз філософських, соціальних, психологічних та інших першоджерел свідчить, щоб мати позитивну ділову репутацію і привабливий позитивний імідж, необхідно виконувати ряд вимог, які суспільство висуває до сучасного педагога, а саме [1]:

- *адаптованість* – уміння пристосовуватися до швидкоплинних економічних, соціальних та політичних змін в Україні і світі;
- *соціальну відповідальність* – уміння діяти відповідально як громадянину своєї країни;
- *комунікативно-інформаційні навички та медіаграмотність* - уміння здобувати, аналізувати, опрацьовувати, оцінювати та створювати інформацію, використовувати всілякі види спілкування, зокрема, за допомогою мультимедійних засобів у різноманітних формах при будь-яких умовах;
- *інтелектуальну допитливість і творчість* – здатність до створення, модернізації, відкриттів, упроваджень нових ідей, оригінальності та інновацій;
- *критичне та системне мислення* – розуміння взаємозв'язків між системами та здатність до вірогідних суджень для окреслення, аналізу та вирішення проблем;

- *міжособистісні та групові взаємини* – вміння продуктивно співпрацювати в різних командах та здатність до лідерства;
- *самоспрямування у навчання упродовж всього життя* – розпізнавання і визначення пріоритетів, розуміння власних проблем і пошук ресурсів для самоосвітньої діяльності.

Вважається, що саме професійна діяльність педагогічних працівників є пріоритетною і має бути зосереджена на розвитку власної інноваційної культури та інформаційної грамотності з метою якісного й ефективного здійснення освітнього процесу на основі компетентнісного підходу.

Стратегія розвитку як системи ПТО, так і конкретного закладу професійної (професійно-технічної) освіти має бути інноваційною, базуватися на сучасному законодавчому та нормативному забезпеченні, науково обґрунтованих критеріях оцінювання якості освітнього процесу, державних стандартах ПТО, результатах моніторингу попиту та пропозиції потреб регіонального ринку праці у кваліфікованих робітничих кадрах. У результаті правильного вибору стратегії розвитку в закладах професійної освіти формується *інноваційна культура*, яка характеризується орієнтованістю на особистість, здатністю до змін, відкритістю до комунікацій як усередині, так і з зовнішнім середовищем. Учасникам навчального та виховного процесів такого закладу притаманна солідарність у цінностях і поглядах на освіту, яка дає змогу ефективно співпрацювати в умовах постійного конструктивного діалогу та взаємоузгодження позицій.

Інноваційна культура – сукупність способів інноваційної діяльності особистості, що є результатом розпредметнення суб'єктом світу культури інноваційної діяльності. Розгортання інноваційної діяльності проходить такі *етапи* [2]:

- створення новації;
- перетворення новації у наукове знання;
- впровадження наукового знання у практичну діяльність, надання йому статусу інновації;
- перетворення інновації у традицію.

У залежності від міри включення особистості в інноваційну діяльність відповідно до визначених етапів і до різних моментів часу – минуле, теперішнє, майбутнє, вчора, сьогодні, завтра – відбувається зміна стану особистості, її рух від звичайної людини до інноватора. На цій основі виникає і розгортається інноваційна культура особистості, феномен якої можна визначити як здатність особистості до інноваційної діяльності.

Професійна культура – один із основних видів культури, що виражає ступінь оволодіння людиною певним фахом, та міра впливу цієї людини на власне життя і життя оточуючих завдяки цьому фаху. Професійна культура тісно пов'язана з професійною компетентністю та професійною діяльністю особистості, забезпечує цілісність та несуперечливість професійної діяльності, об'єднує представників певних професій шляхом їхньої культурної самоідентифікації [2].

Професійна культура формується на основі сукупності професійних знань, умінь і навичок, відображає міру творчого ставлення людини до професійної праці та її здатність до прийняття адекватних рішень у сфері своєї діяльності. На певному рівні розвитку професійної культури основні її норми за необхідністю кристалізуються у *професійній етиці*.

Професійна культура сучасного педагога вбирає у себе його індивідуальні цінності, виявляється через педагогічну діяльність і оцінюється через неї. *Модель професійної культури сучасного педагога* містить перелік *професійно-особистісних якостей (професіограми)*, що забезпечують його успішну та ефективну навчально-організаційну та науково-методичну види діяльності, а саме: педагогічну спрямованість (психологічну готовність), педагогічні здібності (професійну компетентність, майстерність), індивідуально-типологічні властивості.

Компетентність – інтегральна система характеристики особистості, здатність людини завдяки наявності у неї певних знань, умінь, досвіду й інших когнітивних та абілітивних якостей ефективно діяти у певній галузі, досягаючи позитивних результатів.

Основною характеристикою іміджу педагога вважається його **професійна компетентність** – точно визначена галузь професійної діяльності, певна посада з чітко визначеними посадовими обов'язками. Професійна компетентність педагога визначається через її *основні показники*: підготовленість до педагогічної та науково-методичної діяльності, особисту педагогічну майстерність, інноваційність мислення, професійні прогностичні уміння.

Професійно-педагогічна компетентність педагога професійної школи складається із науково-професійної, методичної, соціально-психологічної, диференціально-психологічної, рефлексивної, наддисциплінарної («ключової», «базової») компетентностей [3].

Рівні професійної компетентності діяльності педагогічних працівників закладів професійної освіти можуть бути визначені в залежності від результативності за наступною градацією:

- ❖ *репродуктивний (низький)* – в освітній діяльності педагога переважають інформаційні методи пояснення, коли здобувачі освіти пасивно сприймають навчальний матеріал. Зміст навчання обирається педагогом стихійно і є простою констатацією фактів. Спроектована модель занять має декларативний характер, а їх організаційна структура нечітка;
- ❖ *адаптивний (елементарний)* – педагог уміє адаптувати навчальну інформацію до особливостей аудиторії; мета і структура занять визначаються ним адекватно рівню підготовленості учнів. Однак у педагога відсутні навички варіювати методами і способами навчально-пізнавальної діяльності, методи активізації використовує рідко;
- ❖ *локально-моделюючий (базовий)* – педагог володіє основами педагогічної майстерності: добре володіє стратегією і методикою навчання здобувачів освіти з окремих тем навчальної дисципліни; мету і задачі навчання може обґрунтувати, однак не визначає рівнів засвоєння знань і умінь та відповідних їм методів навчання; в освітній діяльності переважають традиційні методи навчання і контролю; активізація діяльності учнів проводиться без глибокого дидактичного обґрунтування;

- ❖ *системно-моделюючий (досконалий)* – характеризується чіткою спрямованістю дій педагога, їх високою якістю, діалогічною дією у спілкуванні. Педагог самостійно планує та організовує власну діяльність на тривалий час, маючи головним завданням розвиток особистості учня. Володіє стратегією викладання дисципліни в цілому. Цілі, задачі і дидактична структура занять обґрунтовані з урахуванням навченості здобувачів освіти, моделі їх майбутньої професійної діяльності. Моделює рівень засвоєння знань, умінь і навичок учнів та обирає відповідні форми і методи контролю. У діяльності педагога переважають проблемно-розвиваючі методи навчання;
- ❖ *творчий* – характеризується ініціативністю і творчим підходом до організації професійної діяльності. Педагог самостійно конструює інноваційні, педагогічно доцільні прийоми взаємодії, будує діяльність, спираючись на рефлексивний аналіз - формування індивідуального стилю професійної діяльності.

Майстерність, зазвичай, розкривається в ефективній діяльності людини. Майстерність педагога можна розглядати як найвищий рівень педагогічної діяльності (якщо характеризується якість результату), як вияв творчої активної особистості (якщо характеризується психологічний механізм успішної діяльності). **Педагогічна майстерність** – це комплекс властивостей особистості, що забезпечує педагогічну самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі [4]. До таких властивостей належать гуманістична спрямованість діяльності педагога, рівень його професійної компетентності, педагогічні здібності та педагогічна техніка.

Педагогічна майстерність невід’ємно пов’язана із **методологічною грамотністю** – володіння педагогом необхідними знаннями у сфері методології, спосіб дослідження універсальних, але у рамках конкретних наук, принципів, засобів і форм наукового пізнання. Методологічна грамотність виступає важливим показником критичного осмислення об’єктивного істинного наукового знання, теоретичного та емпіричного досвіду, а також способів,

методів, прийомів і процедур, скерованих об'єктом пізнання на створення бажаного матеріального чи ідеального предмета або певної реальності [2].

Інформатизація освіти потребує наявності від її учасників **інформаційної культури** – здатності ефективно використовувати наявні інформаційні ресурси і засоби інформаційних комунікацій, а також застосовувати для цих цілей сучасні досягнення у галузі розвитку засобів інформації та цифрових технологій [4].

Основою інформаційної культури педагога є знання про інформаційне середовище, закони його функціонування та розвитку, уміння орієнтуватися у безмежному просторі різноманітних повідомлень і даних, раціонально використовувати засоби сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для задоволення інформаційних потреб.

Однією з основних ознак інформаційної культури педагога є розуміння ним сутності інформації й інформаційних процесів, ролі інформаційних ресурсів у процесі навчання та виховання, пізнання оточуючої дійсності і продуктивності, його творчої діяльності.

Інформаційна культура педагога є інтегральним показником рівня його досконалості в інформаційній сфері діяльності тому що це не тільки уміння працювати з прикладним забезпеченням, і навіть не вміння програмувати. **Інформаційна культура** – це, насамперед, глибоке розуміння суті процесів обробки інформації, яка передбачає наявність умінь:

- обирати і формулювати цілі, здійснювати постановку завдань;
- знаходити, аналізувати, обробляти, зберігати та передавати інформацію;
- виділяти в інформації головне і другорядне; упорядковувати, систематизувати, структурувати дані;
- бачити інформацію в цілому, а не фрагментарно, встановлювати асоціативні зв'язки між інформаційними повідомленнями;
- інтерпретувати інформацію, переводити візуальну інформацію у вербальну знакову систему і навпаки;

- інтерпретувати й аналізувати одержані результати, передбачати наслідки ухвалених рішень.

Важливою складовою інформаційної культури є **інформаційна грамотність** – вміння формулювати інформаційну потребу, запитувати, шукати, відбирати, оцінювати інформацію, в якому б вигляді вона не була представлена. Іншими словами, **інформаційна грамотність педагога** – це *здатність розуміти необхідність певної інформації, виявляти, знаходити, оцінювати та ефективно використовувати цю інформацію для розв’язання певних проблем навчально-організаційного та науково-методичного характеру* [4].

Професійна компетентність, професійна й інноваційна культура, методологічна та інформаційна грамотність, – основа формування позитивного іміджу педагога професійної школи. **Імідж науково-педагогічного працівника** – це сформований образ, який уособлює позитивні особистісні та професійні якості педагога. Він вимагає від науково-педагогічного працівника вибір індивідуального стилю роботи та оволодіння спеціальними технологіями само презентації у вищому навчальному закладі.

Список літератури

1. Болсун С., Чипиленко Н. Інноваційний підхід до формування професійного іміджу педагога у системі післядипломної освіти //Післядипломна освіта в Україні. 2011. №6. С. 27-31.
2. Освіта дорослих: енциклопедичний словник /за ред.. В.Г.Кременя, Ю.В.Ковбасюка; [упоряд.: Н.Г.Протасова, Ю.О.Молчанова, Куренна та ін.]; Нац. акад. пед. наук України, Нац. акад. держ. упр. при Президентові України [та ін.]. К.: Основа, 2014. 496с.
3. Сілаєва І.Є., Шевчук С.С., Заславська С.О. Методика професійного навчання: методичний посібник. Донецьк: ІПО ІПП УМО, 2014. 292 с.
4. Шевчук С.С. Діяльність педагога професійної школи у контексті інноватики: Навчально-методичний посібник для самостійної роботи слухачів курсів підвищення кваліфікації /С.С.Шевчук. Біла Церква: БІНПО, 2017. 106 с.